

A művészet mint ünnep

HAGER RITTA TEXTILMŰVÉSZ KÖSZÖNTÉSE

„Fogadd el, Uram, szabadságomat,
Fogadd egészen.
Vedd értelmemet, akaratomat
S emlékezésem.
Mindazt, amim van, és ami vagyok,
Te adtad, ingyen.
Visszaadok, Uram, visszaadok
Egyszerre mindent.”

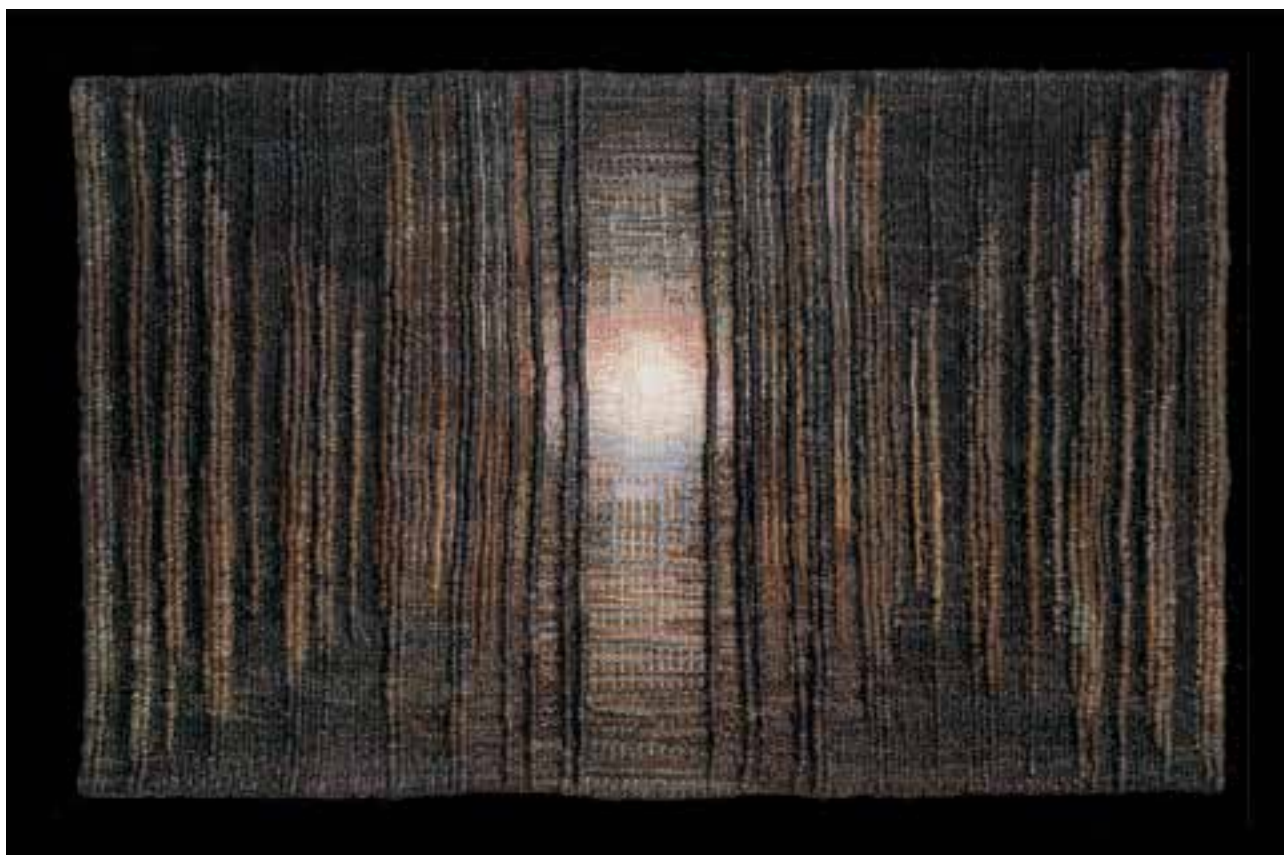
(Loyolai Szent Ignác)

Óriási a jelentősége annak, ha közöttünk olyan alkotók élnek, akik korszakokat kötnek össze, kötnek egybe munkásságukkal, akiknek az életútja, életpéldája megkérdőjelezhetetlenül áll előttünk. Kevés ilyen művészi teljesítményt, személyes művészi magatartást vehetünk számba, s mindenképpen ezek közé tartozik Hager Ritta textilművésze, aki a 20. század valóságos vérzivataros történéseiben nemcsak emberi példaként állhat előttünk, de a 20. század felívelő magyar textilművészetének egyedülálló szakmai teljesítményt felmutató alkotójaként is. Tudjuk, hogy a múlt század második felének magyar textilművészetében egészében is kimagasló teljesítményeket regisztrálhatunk, s azt is, hogy ez elsősorban az autonóm textilre vonatkozik, amely tehát nem alkalmazott művészeti igényeket volt hivatott kielégíteni és nem ornamentális, díszítő funkcióknak kívánt eleget tenni. Vagyis – továbbá – nem anyagtervezés, nem ruhatervezés, semmiképpen nem divattervezés, újra hangsúlyozzuk tehát: nem díszít, hanem önálló mondanivalóval rendelkező műtárgy, amely a világ és a művészet nagy kérdéseire kívánt „hozzászólni”, s ha ez nem bántó épp e lap hasábjain: valódi, hamisítatlan képzőművészetté vált. A világ ilyen irányultságú textilművésze pedig a 20. század ötvenes-hatvanas éveitől robbanásszerűen változott, s mind filozófiájában, mind technikáiban, matériáiban hatalmasat fejlődött. A textilmű kilépett a szövött falikép, a hagyományos kárpit, gobelin technikájából, elrugaszkodott a képi

megjelenítés hagyományaitól, itt is előtérbe került az experimentális megközelítés. Ráadásul a síktextil tértexillé alakult, a kétdimenziós, a fallal azonos síkban lévő, ahhoz simuló, azzal összenőtt kárpit kilépett a térbe, méghozzá radikálisan, s lett belőle textil térplasztika. Vagy lett belőle – esztétikai kategóriát alkalmazva – domborműhöz hasonlítható síkplasztika, ahol nemcsak a faktúra, az anyag felületkezelése és a textúra, az anyag szerkezete fontos, de a térbeliség kibontása is. Mindehhez párosult a materiák sokfélesége. Egyrészt a növényi és állati eredetű anyagok szimultán megjelenése, a len, a kender, a juta, a szizál, a gyapjú alkalmazása, ami aztán kiterjeszkedett a műanyagokig éppúgy, mint a különböző állati eredetű, vagy épp faanyagok egyfajta organikus alkalmazásáig, egészen az ipari civilizáció

HAGER Ritta: Összefonódás | Ritta HAGER: Intertwining
1974, kötözött, font juta, 260x210x40 cm
Fotó: Schichmann Béla

HAGER Ritta: Sugárzó csend | Ritta HAGER: Radiant silence | 1994, juta, gyapjú, len, plasztikus felvetésű gobelin, 132x210 cm
Fotó: Schichmann Béla

által megteremtett fémmatériáákig, huzalokig. Szinte minden anyag textillé, pontosabban textilművé válhatott, egyfajta parttalanság jegyében is. Elfogadottá vált a kísérleti textil terminus technicus. Jól gondolta Frank János, amikor eleven textilnek¹ nevezte az e folyamatban megszületett tárgyakat. Aztán a nagy felfutást visszaesés követte, alapvetően átalakult az építészeti tervezői szemlélet, gondolkozás, gyakorlat mikéntje. Ez a fajta textilművészet elvesztette az építészettel, enteriőrrel való szoros kapcsolatát. De az eredmények a művészeket igazolták, s ebben a magyar textilművészet is élen járt. Mindezeket a folyamatokat a szombathelyi textilbiennálék és -triennálék során is nyomon követhettük, melyek folyama 1970-től radikális új eszméket és művészeti praxist emelt be a kortárs magyar művészetbe.

Nos, erre a – tán viszonylag hosszas – bevezetésre azért volt szükség, hogy végre leírhassuk: Hager Ritta ebben a fejlődési folyamatban (mert magam, immár történelmi aspektusból, fejlődésnek tekintem) sajátos helyet foglalt el. Ízlésével, műveltségével, szemléletével, ami mindig egyfajta progresszivitást képviselt, sorra-rendre teremtett innovatív vizuális megoldásokat, illetve haladt ezen az úton, még hozzá tudatosan. S ez a

szemléleti folyamat alakulás azt mutatta, hogy a közvetlen ábrázolástól hamar eltávolodott, egyfajta szimbolikus, allegorikus képi megközelítés vált jellemzővé munkáin. S mindezt szintetizálta egyre kifinomultabb és összetettebb kivitelezési tevékenységével, melyben – a csomózástól, kötözéstől eljutva az összetettebb szövési technikákig – szerepet kapott a magasított textil sajátos, rá jellemző megoldása, együtt az anyagok változatosságával, a variabilitással.

Ám ez még mindig nem elég művészetének viszonylag egzakt behatárolásához, mert szellem és anyag, tartalom és forma, gondolat és technika minden képzőművészeti alkotásnál felmerülő kettősségét illetően munkái egészen különleges helyet foglalnak el. Műveinek szellemisége tágra nyitott, dimenziói szinte végtelenek, ám mégis azok mondandói csaknem össze- és egybekulcsolódva folyamatosságot jeleznek. S ha keressük, hogy miben is áll ez a folyamatosság, ez a szorosban egybetartó abroncs, akkor azt – nem meglepő módon – a keresztényi magatartásban (milyen izgalmas a magyar nyelv, lehet, hogy ez a szó szebb a „maga” nélkül, vagyis: tartásban!), a keresztényi tudatban, a hitre építkezésben találhatjuk meg, melyben nagy szerepe van a meditatív, gondolati iniciatíváknak,

szakrális erudíciónak. Ha valakinek a művészete spirituális, szellemi tartalmak és értékek hordozója, melyben fókuszba kerül egy kognitív alkotói magatartás, akkor az az övé. Manapság sok szkepszissel teli művész osztja meg velünk véleményét a világról, ami tovább fokozódik a brutalitás, az agresszió, az anarchisztikus vagy épp narcisztikus viselkedésmód támadó, tiltakozó, gúnyolódó attitűdjével. Hager Rittától – hogy talán egy személyiségéhez illő jelképet alkalmazzunk – mindez csillagászati távolságban van. Ő az előző jelzőknek megfelelő valóságot fiatalabb korában átélte, s ezt követően egész művészi pályája során emelkedett eszmények közvetítője kívánt lenni és lett is. Művészetében nincs semmi alpári, közönséges, azt is állíthatjuk: nem hétköznapi. Ha valakinek ünnep a művészet, akkor számára az. Ünnep, melynek keretében közöl velünk valami fontosat, általa lényegesnek tartott üzenetet. Munkái mindegyikén a hitben fogant mondandó a fontos, de ezt mindig a művészi eszköztár érzékeny áttételezettségével adja tudtunkra. S így lesz az ő ünnepe a miénk, nézőké, befogadóké is. Ha valakinél

fontos az allúzió, a sejtetés, akkor az az ő művészete, de mindebben az a különös és egyedi, hogy ebből a sejtetésből hamar bizonyosság válik. Művei tehát nem hagyják bizonytalanságban a nézőt, sőt éppen ellenkezőleg – újra írjuk –: bizonyossággal teliek. Méghozzá szimultán módon egyszerre a hit és a művészet bizonyosságai válnak.

S most csak valóban felvillantásként és nagyon is példálózásként: így áll előttünk *Fény* című munkája (1982), amelyen a kereszt csak felsejlik, de ez is mond valamit a biztosról, a bizonytalannal szemben, s válik sejtelmességével spirituálissá és szakrálissá. Hasonlítható ehhez az *Áradás* (1984), amely tompa színeivel, vertikális plaszticitásával, meditatív látványával teszi szuggesztívvé a szakrális emanációt. Így szól *Struktúra* című műve (1982) a világ teremtettségéről, föld, levegő, víz (pára) egységesüléséről. Földszíneivel így lesz a pusztába kiáltott szó képi látomása a *Pusztaság* (1985). Drámai a *Remény* című kompozíciója (1998–2000), a felnyúló karok, kezek mintegy segítséget kérnek és fognak is kapni, mert itt is

HAGER Ritta: *Fény* | Ritta HAGER: *Light*
1982, gyapjú, plasztikus felvetésű gobelin, 125x90 cm
Fotó: Schichmann Béla

HAGER Ritta: *Kegyelem* | Ritta HAGER: *Grace*
2007, gyapjú, len, aranyzál, vegyes felvetésű gobelin, 127x87 cm
Fotó: Schichmann Béla

felsejlik a bizonyosság, a gyönyörűen megszövött kereszt, mely nemcsak szent szimbólum, hanem fényhozó is. A drámát fokozni képes *Apokalipszis* című műve (1990) tragédiát sejtet, mégis hittel telített. Több legendássá váló munkája közül méltán sűrű hivatkozási alap a három méterszer háromméteres (!) *Patrona Hungariae* útikárpitja (2000), melyben szuggesztíven mutatja fel Mária oltalmazó, óvó jelenlétét, utalva Szent Erzsébet és Szent Margit jelentőségére, egy vérzivataros, szintén tragédiákkal terhelt évezredben, ám mindezt egy esztétikummal teli kompozícióban. S az utóbbi évek kiemelkedő műve az *Evezz a mélyre* (2014–2015, a *Triptichon* egyik darabja), mely a csodálatos halászat újtestamentumi történetének megidézése, s mely Lukács evangéliuma szerint úgy záródik, hogy Jézus így szólt Simonhoz: „Ne félj! Ezentúl emberhalász leszel.” Ezzel mintegy bevonja az embert hatalmas üdvtervének a megvalósításába. Ennek a keresztény küldetéstudatnak a küzdelmessége jelenik meg a kompozícióban.²

S szinte mindenütt egyéni technika, vegyes felvetésekkel. Hol plasztikusan felvetett kárpit készül (horizontális, vertikális bordázottságot adva a felületnek), lennel, selyemmel, aranyszállal, hol egyénileg festett vászon, juta, selyem, gyapjú alkalmazásával. S ez a technikai bázis adja meg a lehetőségét annak a kivételes eredménynek a megszületéséhez, melyet a legtömörebben Beke László így fogalmazott meg: „szövetből fény”³.

És legalább pár szó erejéig említsük meg a nemzetközi sikereket, s azokból is talán a legkülönlegesebbet, hiszen immár szintén ikonikus munkája a berlini

Brandenburgi kapunál álló *Csend Terme*, ahol 1994 óta az ő kárpitja hirdeti, hogy a tragédiák át- és megélése után a csendben elmerülve, a csendben megmerítkezve tudunk leginkább emlékezni. Ez a helyszín egyetemes

HAGER Ritta: Patrona Hungariae, útikárpit
Ritta HAGER: Patrona Hungariae, tapestry
2000, vászon, juta, selyem, festett egyéni technika, 300x330 cm
Fotó: Schichmann Béla

zarándokhellyé vált, s több mint hatmillióan látták eddig. A mű címe „Hager Rittá-s”: *Sugárzó csend*, s ez is a rá oly jellemzővé vált plasztikus felvetésű gobelin, jutával, gyapjúval, lennel szöve, kivitelezve. Így lett a művész a

HAGER Ritta: Triptichon | Ritta HAGER: Triptych
2015–2017, gyapjú, len, selyem, vegyes felvetésű gobelin, 3 db, egyenként: 120x90 cm
Fotó: Schichmann Béla

HAGER Ritta: Szemlélődés | Ritta HAGER: Contemplation
2018–2019, gyapjú, len, selyem, plasztikus felvetésű gobelin, 93x160 cm
Fotó: Schichmann Béla

HAGER Ritta: Kiút | Ritta HAGER: Way out
2015–2016, juta, gyapjú, len, aranyszál, plasztikus felvetésű gobelin, 105x210 cm
Fotó: Schichmann Béla

magyar textilművészet diplomatája, közvetítője, szinte anyaga, hiszen hírvivő is egyben... Ő a szent dolgok, eszmék, gondolatok emberközelbe hozásának mestere, ráadásul kivételesen eredetien: tradicionális módon és mégis innovatívan. Művészetét ünnepnek tekintettük, melyben szerepe van annak a személyiségbeli vonásnak, melyre a mottóban utaltunk Szent Ignáctól, s melynek értelmezése az lehet: mindent Istentől kapni és mindent Istennek visszaadni. Hager Ritta egy interjúban erről így beszélt: „Mindannyiunkba belelehel Isten a lelkét. Ezt a bennünk lévő istenit kell kibontanunk, ha ez sikerül, nem a rossz, hanem a jó felé haladunk.”⁴ Neki sikerült...

HAGER Ritta: Remény | Ritta HAGER: Hope
1998–2000, gyapjú, len, vegyes felvetésű gobelin, 175x173 cm
Fotó: Schichmann Béla

HAGER Ritta: Apokalipszis | Ritta HAGER: Apocalypse
1990, gyapjú, len, vegyes felvetésű gobelin, 200x100 cm
Fotó: Schichmann Béla

Hager Ritta nagy ívű pályáján most egy jelentős életkori állomáshoz érkezett, s így is eljött egy ünnep. Azonos évben született Kondor Bélával, aki 41 évet, Latinovits Zoltánnal, aki 45 évet, Huszárík Zoltánnal, aki 50 évet, Csekovszky Árpáddal, aki 66 évet, Fekete Tamással, aki 76 évet, Gerzson Pállal, aki 77 évet, Muray Róberttel, aki 78 évet, Szokolay Sándorral, aki 82 évet, Bencsik Istvánnal, aki 85 évet, Balla Demeterrel, aki 86 évet élt. Egy évjárat a közöttünk lévő Keleti Éva Kossuth-díjas fotóművésszel, Halmy Miklós Kossuth-díjas festő- és szobrászművésszel, Szakonyi Károly Kossuth-díjas íróval. Ő is Kossuth-díjas, ő is 1931-es születésű, ő is művész, mint a többiek. Kedves Ritta! Sokak nevében: Isten éltesse!

FELEDY Balázs
művészeti író

-
1. Frank János: *Az eleven textil*. Corvina, Budapest, 1980; *Eleven textil 1968–1978–1988 / Living textil 1968–1978–1988*. Szerk. Herczeg Ibolya. Műcsarnok, Budapest, 1988.
  2. Irodalom Hager Rittáról: *Hager Ritta*. Szerk. Gelley András – Gelley Dávid. Magánkiadás, 2005; Lovag Zsuzsa: *Hager Ritta*. HUNGART Egyesület, Budapest, 2013; *Belső tűz. Hager Ritta textilművésszel beszélget Csernóczky Judit*. Kairosz, Budapest, 2010.
  3. Beke László: Szövetből fény – Hager Ritta kárpitjaihoz. In: *Hager Ritta*. Szerk. Gelley András – Gelley Dávid (lásd 2. Jegyzet).
  4. P. Szabó Ernő: Téglavetés. *Magyar Nemzet*, 2013. október 19.
-

A Pesti Vigadó életmű-kiállítást rendez a művész alkotásaiból. A kiállítás pontos időpontja a járványhelyzet függvényében alakul. (A szerk.)